

Câmiu'l-usûl

fî beyâni'l-kavâidi'l-Hanefiyye
ve's-Şâfiyye fî usûli'l-fıkh

Rükneddin Ubeydullah es-Semerkindî
(ö. 701 h. /1301 m.)

Tahkik
İsmet Garibullah Şimşek

Birinci Cilt

TÜRKİYE DİYANET VAKFI YAYINLARI

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları

Yayın No. 810
İSAM Yayınları 216
Klasik Eserler Dizisi 30
© Her hakkı mahfuzdur.

CÂMIU'L-USÛL

Rükneddin Ubeydullah es-Semerkandi

Tahkik
İsmet Garibullah Şimşek

Câmiu'l-usûl
TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)
Tahkik Yayın Kurulu ilmf kontrolünde hazırlanmıştır.
İcadiye-Bağlarbaşı Cad. 40 Üsküdar/İstanbul
Tel. 0216. 474 08 50
www.isam.org.tr yayin@isam.org.tr

Yayın koordinasyon Erdal Cesar
Yayın hazırlık Okan Kadir Yılmaz, Mustafa Demiray
Tashih Mohamed Shahin, İsa Kayaalp,
İsmail Özbilgin, İnyet Bebek
Tasarım Ali Haydar Ulusoy, İbrahim Dervişmüezzın,
Hasan Hüseyin Can

Bu eser
TDV İslam Araştırmaları Merkezi'nin (İSAM)
İkinci Klasik Dönem Projesi
kapsamında yayınlanmıştır.

Proje koordinatörü Tuncay Başoğlu

Bu kitap
İSAM Yönetim Kurulu'nun
10.01.2020 tarihli ve 2020/01 sayılı kararıyla basılmıştır.

Birinci Basım: İstanbul, Şubat 2020 m. / 1441 h.
ISBN 978-625-7069-00-7 (Tk.)
978-625-7069-01-4 (1. Cilt)

Yayın ve Dağıtım

TDV Yayın Matbaacılık ve Tic. İşl.
Ostim OSB Mahallesi, 1256 Caddesi, No. 11
Yenimahalle/Ankara
Tel. 0312. 354 91 31 Faks. 0312. 354 91 32
bilgi@tdv.com.tr
Sertifika No. 15402

Basım

Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş.
Beysan San. Sit. Birlik Cad. No: 26 Acar Binası
34524 Haramidere - Beylikdüzü - İstanbul
Tel: (0212) 422 18 34 Faks: (0212) 422 18 04
Sertifika No. 11957

Rükneddin Ubeydullah es-Semerkandi

Câmiu'l-usûl [جامع الأصول] / Rükneddin Ubeydullah es-Semerkandi ; tahkik İsmet Garibullah Şimşek. - İstanbul : Türkiye Diyanet Vakfı, 2020.
Birinci Cilt, 37, 379 s. ; 24 cm. - (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları ; 810. İSAM Yayınları ; 216. Klasik Eserler Dizisi ; 30)

Dizin ve kaynakça var.

ISBN 978-625-7069-00-7 (Tk.) 978-625-7069-01-4 (1. Cilt)

İçindekiler

Kısaltmalar 7

Takdim 9

Önsöz 11

RÜKNEDDİN UBEYDULLAH es-SEMERKANDÎ'NİN HAYATI ve *CÂMIU'L-USÛL'Ü*

İsmet Garibullah Şimşek

I. Rükneddin Ubeydullah es-Semerkindî'nin

Hayatı ve Eserleri 15

1. İsmi 15

2. Doğumu ve Vefatı 16

3. İlmî Kişiliği ve Bazı Faziletleri 16

4. Eserleri 18

4.1. Fıkıh ve Usûl-i Fıkha Dair Eserleri 18

4.2. Tefsir ve Ulûmü'l-Kur'ân'a Dair Eserleri 19

4.3. Akait, Kelam ve Diğer İlimlere Dair Eserleri 19

5. Rükneddin es-Semerkindî'nin Reten b. Nasr el-Hindî ile
İrtibatı İddiası 21

II. *Câmiu'l-usûl fî beyâni'l-kavâidi'l-Hanefiyye ve's-Şâfiyye fî usûli'l-fikh* 25

1. İsmi 25

2. Müellife Aidiyeti 25

3. İçeriği ve Müellifin Metodu 26

4. Kaynakları 27

5. Tahkikte Esas Alınan Nüshalar 28

Tahkikte İzlenen Yöntem 31

Kaynakça 33

Takdim

Tahkikli olarak ilk defa TDV İslam Araştırmaları Merkezi tarafından İkinci Klasik Dönem Projesi kapsamında yayımlanan *Câmiu'l-usûl fî beyâni'l-kavâidi'l-Hanefiyye ve's-Şâfiyye fî usûli'l-fıkh* adlı bu eser, VII. (XIII.) yüzyıl Hanefî-Mâtürîdî âlimlerinden Rükneddin es-Semerkindî'ye (ö. 701/1301) aittir. Semerkandî kelim, fıkıh, tefsir, hadis ve tasavvuf gibi alanlarda söz ve eser sahibi olan çok yönlü bir âlimdir. Onun *el-Akîdetü'r-Rükniyye* isimli eseri daha önce merkezimiz tarafından yine tahkikli olarak neşredilmişti (İstanbul 2008).

Elinizdeki eser, Semerkandî'nin kaleme aldığı, Hanefî ve Şâfi mezheplerinin usulünü karşılaştırmalı bir şekilde inceleyen fıkıh usulü alanına ait kıymetli bir çalışmadır. Fıkıh usulüne ait konuların tamamına yakın kısmına yer veren bu eserde Semerkandî, konuları işlerken Fahreddin er-Râzî'nin ve diğer Şâfiîler'in görüşlerini de dikkate almakla birlikte genellikle Semerkandî meşâyihihinin ve Ebû Mansûr el-Mâtürîdî'nin görüşlerini takip etmektedir.

Merkezimiz tarafından önemli görülerek tahkik ettirilen bu eser, İSAM Tahkikli Neşir Esasları takip edilerek yayıma hazırlanmıştır. Eserin yayıma hazırlanmasında çok sayıda isim katkı verdi. Özellikle süreci takip eden ve son halini alması

için çaba harcayan İSAM Tahkik Yayın Kurulu üyesi Okan Kadir Yılmaz'a, eserin Türkçe kısmının editörlük okumasını üstlenen Dr. Mustafa Demiray'a, imla kontrolüne katkı veren Muhammed Şahin'e ve sayfa tasarımını yapan Ali Haydar Ulusoy ile İbrahim Dervişmüezzîn'e teşekkür ederim.

Doç.Dr. Tuncay Başoğlu
Proje Koordinatörü

Önsöz

Hamd, âlimlerin kıymetini yücelten, onları semadaki yıldızlar makamına yükselten ve peygamberlere vâris kılan Allah Teâlâ'ya mahsustur. Salatüselam ise kâinatın efendisi peygamberimiz Muhammed aleyhisselam ile onun seçkin ve müttaki âli ve ashâbı üzerine olsun.

Tahkikli olarak neşre hazırladığımız elinizdeki eser VII. (XIII.) asır Hanefî-Mâtürîdî âlimlerinden Rükneddin es-Semerkan-dî'ye (ö. 701/1301) aittir. Döneminde Hanefî mezhebinin önemli âlimlerinden biri olarak tanıtılan Rükneddin es-Semerkan-dî kelam, fıkıh, tefsir, hadis ve tasavvuf alanlarında yetişmiş ve bu ilim dallarında teliflerde bulunmuş bir isimdir.

Semerkan-dî'nin kaleme aldığı eserler arasında en dikkat çekici olanlardan biri de tahkikine muvaffak olduğumuz *Câmiu'l-usûl fi beyâni'l-kavâidi'l-Hanefiyye ve's-Şâfiyye fi usûli'l-fıkh* adlı eseridir. Genel usul konularının tamamına yakınının işlendiği bu eser, adından da anlaşılacağı üzere, bir mukayeseli Hanefî-Şâfiî usûl-i fıkıh kitabı olup "memzûc usul eserleri" kategorisinde değerlendirilebilir. İşlediği birçok konunun tertibinde, kanaatimizce Fahreddin er-Râzî'nin *el-Mahsûl* ve *el-Meâlim* eserlerindeki tertibini takip eden yazar, usulî tercihlerinde genelde Semerkant ulemasının, özellikle de Ebû Mansûr el-Mâtürîdî'nin görüşlerini dikkate almıştır.

Meselelerin tamamına yakınında Hanefî ve Şâfiî mezheplerinin görüşlerine mukayeseli bir şekilde yer verilen eserde, zaman zaman diğer mezheplerin ve müçtehit âlimlerin görüşlerine de değinilmektedir. Geneli itibariyle kolay ve akıcı bir üsluba sahip olan eserde, kelim-usûl-i fıkıh ilişkisinden dolayı yeri geldikçe kelimî meselelere de temas edilmektedir.

Ünlü Hanefî âlimlerden Molla Ali el-Kârî'nin "usûl-i fıkıh dair nefis bir eser" (*el-Esmâru'l-ceniyye*, II, 493) olarak nitelediği bu kitabı tahkik ederek ilim çevrelerinin istifadesine sunmak bizim için büyük bir sürur vesilesi olmuştur. Bundan dolayı rabbimize sonsuz hamdüsenâlar olsun.

Son olarak, bu eserin tahkik edilmesini tavsiye eden ve tahkik esnasında karşılaştığım bazı problemlerin aşılmasında yardımcı olan Okan Kadir Yılmaz'a, yoğun ders programına rağmen nüsha mukabelesi esnasında kıymetli vaktini ayıran Osman Özbek'e, çalışmanın tamamlanmasında ve eksiklerinin en aza indirilmesinde ilmî-fikrî katkılar sunan Abdülalim Furkan Ünal'a ve kitabın basılmasına kadar geçen sürecin her aşamasında önemli katkıları bulunan İSAM'ın bütün yetkililerine teşekkür etmeyi borç bilirim. Ayrıca çocukluğumdan itibaren bir baba şefkati ile üzerime titreyen, yetişmemde büyük emeği bulunan kıymetli hocam Mustafa Ekin Hocaefendi'ye teşekkür ediyorum.

İsmet Garibullah Şimşek (Suat Şimşek)
Kahire, 18 Ocak 2020